

VERGETEN VROUWEN

VERGETEN

VROUWEN

ANNEKE COMPANJEN

Alle bijbelteksten in dit boek zijn overgenomen uit de NBG-vertaling van 1951, tenzij anders aangegeven.

VERGETEN VROUWEN

Copyright © 1999 Open Doors International Development
P.O. Box 129, Witney/ Oxon, OX8 7FT, England
First published in the U.K.
under the title: Hidden Sorrow, Lasting Joy
by Hodder & Stoughton, London
All rights reserved

Copyright © 2000 Nederlandse uitgave: Gideon
Auteur: Anneke Companjen
Vertaling: Arthur de Bruin
Omslagontwerp: David Sörensen
Jaar van uitgave: november 2000
5e druk: februari 2013

Uitgave: Gideon, Hoornaar, Nederland

ISBN 978-90-6067-884-8
NUR 707

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm
of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

No part of this work may be reproduced in any form by print,
photoprint, microfilm or any other means without
written permission of the publisher.

Inhoud

Inleiding

Azië

1. Een tragisch einde en een nieuw begin – K'Sup Nri 19
2. Vijftien minuten per maand – Hanh Ly 32
3. "Ik heb dit zo gewild" – Alice Yuan 42
4. Op zoek naar Bijbel – Mary Wu 57
5. "Ik heb er genoeg van" – Shiao Hua 74
6. De God van de banyan – Ah Ju 83
7. "Groot is uw trouw" – Esther Biral 91
8. "Ik ben niet bang" – Purificacion en Joy 99

Midden-Oosten

9. In Gods leerschool – Takoesh Hovsepien 113
10. Koste wat kost – Nahed Metwalli 126
11. In goede en in kwade dagen – "Sarah" 138
12. Geen gemakkelijke oplossingen – Imm Basem 154
13. "Papa is er niet!" – Rachel 165
14. Christen tussen moslims – Ruth Hoessein 180

Latijns-Amerika

15. Sterkte in de strijd – Rosa Ocaldo 195
16. Blijven zien op Jezus – Miriam Amador 207
17. Nooit keer ik terug – Pelagia Salcedo 216
18. Een zeer sterke vrouw – Silvia Ruiz 226

Europa

19. Twee vrouwen met elkaar verbonden –
“Esther” en “Chamira” 243

Afrika

20. In Jezus’ handen – Amal 255
21. Punten veranderen in komma’s 272

Nawoord 279

Opgedragen aan

Margie Johnson

Mijn vriendin en gebedspartner voor de Lijdende Kerk,
die overleed voordat dit boek kon worden uitgegeven.

Margie was een vrouw
die tijd nam om te bidden
die uitdeelde wat ze bezat
en die altijd klaar stond om anderen te helpen.
Ik bid dat velen door het lezen van dit boek
haar voorbeeld zullen volgen!

*Op het omslag ziet u een foto van K'Sup Nri,
de vrouw over wie in het eerste hoofdstuk wordt geschreven,
en wier leven op zo tragische wijze is geëindigd.*

Dankbetuigingen

Dit boek had niet geschreven kunnen worden zonder de hulp en steun van anderen. Allereerst ben ik heel dankbaar dat de vrouwen over wie ik schreef mij toestemming gaven om hun verhalen te vertellen. Met de familie van K'Sup Nri ontstond door dit boek een hernieuwd contact. Zij vertelden me feiten die ik nog niet wist, en die ik kon gebruiken in hoofdstuk 1.

Luke en Angie Yeghnazar, zelf afkomstig uit Iran, gaven me belangrijke achtergrondinformatie over de situatie van de weduwen in dat land.

Alex Buchan stuurde me het hoofdstuk over Ah Ju toe. Hij reist veel in China, en toen hij dit verhaal hoorde, schreef hij het voor me op zodat ik het kon gebruiken.

De bestuursleden Sealy Yates en Al Janssen uit de Verenigde Staten gaven me waardevolle adviezen.

Diverse collega's – bij Open Doors noemen we hen Programma Directeuren – hebben me enorm geholpen om de verhalen correct weer te geven. Zij geven leiding aan ons werk in landen waar christenen lijden of vervolgd worden. Zorgvuldig hebben ze erop toegezien dat de veiligheid van de vrouwen waarover ik schrijf gewaarborgd bleef. In de meeste gevallen hebben ze wat ik schreef ook met de betrokken persoon doorgenomen. Collega Alan Hall, verantwoordelijk voor alle publicaties van Open Doors, heeft achter de schermen heel veel werk verricht.

De praktische en morele steun van Truus van Ravenshorst en Jenö Sebök van Open Doors betekende veel voor me.

Anne van der Bijl was bereid een Nawoord te schrijven en hij

deed dat op zijn eigen onnavolgbare manier. Ik dank God voor de invloed die hij op mijn leven heeft gehad.

Lela Gilbert heeft het oorspronkelijke (Engelse) manuscript gecorrigeerd en bijgewerkt. Maar ze deed meer. In zekere zin werd ze ook mijn lerares en liet ze me sommige stukken herschrijven. Ik ben erg dankbaar voor wat ik van haar heb geleerd.

En dan is er natuurlijk Johan, mijn man. Hoe kan ik hem ooit in een paar zinnen bedanken? Dit boek werd geboren. En evenals bij de geboorte van onze drie kinderen, was hij er altijd om me aan te moedigen en te helpen. Nooit klaagde hij als ik weer eens met mijn gedachten ergens anders zat. Zonder zijn geloof in dit boek zou ik het nooit hebben afgemaakt.

Anneke Companjen
Harderwijk, voorjaar 2000

Inleiding

Openhartig

“Doe uw mond open ten bate van de stomme, ten behoeve van het recht van allen die wegwijnen; open uw mond, oordeel rechtvaardig, verschaf de verdrukte en nooddruftige recht” (Spreuken 31:8-9).

Het was zondagavond en ik was thuis, in mijn woonplaats Harderwijk. Mijn man Johan was voor een paar weken op reis, een van de vele reizen die hij ieder jaar maakt. Het zou nog even duren voordat hij weer thuiskwam.

Er klonk gedempt gegiechel van boven, waar mijn drie kinderen – die al hadden moeten slapen – elkaar nog een mop vertelden. Geïrriteerd riep ik dat ze stil moesten zijn. Ik had voor hen gekookt en ze in bad gestopt. Na de gebruikelijke rituelen voor het slapen gaan, had ik het licht uitgedaan en was naar beneden gegaan. Alleen de vaat stond er nog, maar verder had ik de avond aan mijzelf.

Op dat moment besepte ik pas hoe moe ik was.

Ik kan zelf ook maar beter vroeg naar bed gaan, zei ik tegen mezelf, terwijl ik de stapel vuile borden wegwerkte. Toen alle klusjes erop zaten, kroop ik in bed en deed mijn ogen dicht. Maar ik kon die nacht de slaap niet vatten. Langzamerhand begon ik te begrijpen dat ik niet zomaar moe was. Ik voelde me eenzaam en neerslachtig.

Was Johan maar thuis, dacht ik. Een gesprek met hem helpt me vaak de dingen in het juiste perspectief te zien. Maar Johan zat aan de andere kant van de wereld, in Australië. Het was niet de eerste keer dit jaar dat hij een aantal weken weg was, en het

zou ook zeker niet de laatste keer zijn. Terwijl de minuten wegtikten, vroeg ik me af of mijn toekomst uit niets anders meer zou bestaan dan schoonmaken, afwassen en zorgen voor de kinderen, terwijl Johan de wereld afreisde.¹

Hoewel ik me heel onprettig voelde, schaamde ik me ook. Veel vrouwen die ik kende, of over wie ik had gelezen, hadden veel meer te verdragen dan ik. Ik had gehoord van predikantsvrouwen die jaren achtereen van hun man gescheiden waren, omdat deze in de gevangenis zat. Ik kende vrouwen van wie de echtgenoot was vermoord vanwege zijn christelijke activiteiten. Er waren moeders die hun knappe, begaafde zoons hadden verloren, omdat ze in de bloei van hun leven waren doodgeschoten om hun geloof. Deze vrouwen zouden hun leven lang lijden. Hun verdriet zou niet na een paar weken verdwenen zijn, zoals het mijne.

Toen de stroom van emoties eindelijk wegebde, hoorde ik de zachte, stille stem van de Heer in mijn hart.

Door alles wat je nu doormaakt, zul je eens in staat zijn om andere vrouwen te helpen. Ik laat je deze pijn ervaren, opdat je hen zult kunnen begrijpen en met hen zult kunnen meevoelen.

Ik wist niet precies wat deze woorden betekenden, maar ten slotte viel ik toch in slaap.

In de jaren negentig werd christenvervolging een actueel thema in de Verenigde Staten. Onder aanvoering van *The New York Times* begonnen de grote dagbladen erover te schrijven. In het Amerikaanse Congres werden wetsvoorstellen aangenomen om er iets tegen te doen. Na tientallen jaren van apathie kreeg de westerse kerk eindelijk oog voor het duidelijk aanwezige gevaar waarmee 200 miljoen christelijke broeders en zusters over de hele wereld te maken hebben.

1. zie ook het Nawoord van Anne van der Bijl.

Maar voor veel christenen in Nederland was christenvervolging geen nieuw probleem.

Aan het eind van de jaren zestig en in de jaren zeventig werden we opgeschrikt door de verhalen over dominee Richard Wurmband. Hij zat veertien jaar in een Roemeense gevangenis. Geboeid luisterden we naar zijn getuigenis, toen hij na zijn vrijlating kwam spreken in diverse kerken in Nederland. Hij publiceerde verschillende boeken die onze ogen openden voor het lijden van veel christenen in communistische landen.

Ook luisterden we gefascineerd naar Anne van der Bijl, wanneer hij ons vertelde over zijn reizen naar Oost-Europa, waar hij Bijbels naartoe smokkelde. Het lijden van Russische christenen werd meer en meer bekend, toen verscheidene Russische baptistenbroeders naar Duitsland vluchtten. Als gevolg hiervan zijn veel Europese christenen lange tijd actief geweest in gesloten landen, waar zij de gelovigen hielpen door hun Bijbels te geven, hen te bemoedigen en te ondersteunen.

Mijn man Johan was één van hen. Al die jaren dat ik thuisbleef om voor de kinderen te zorgen, hield hij me goed op de hoogte. De laatste jaren heb ik hem op verschillende reizen mogen vergezellen. Ik genoot het voorrecht om zijn vrienden te ontmoeten en te delen in zijn werkzaamheden. In toenemende mate werd ik me bewust van de zware wissel die de vervolging op gelovigen trekt. Moedige christenen – veelal voorgangers en andere leiders – worden mishandeld, gevangen gezet en soms gemarteld.

Toen ik hoorde wat er gebeurd was met K'Sup Nri, de hoofdpersoon uit het eerste verhaal, besepte ik dat de vrouwen van deze vervolgte broeders vaak over het hoofd worden gezien en vergeten. Ineens begreep ik de boodschap die de Heer jaren daarvoor tot mijn hart had gesproken: “... *Ik laat je deze pijn ervaren, opdat je hen zult kunnen begrijpen en met hen zult kunnen meevoelen.*”

Deze vrouwen worstelen met een pijnlijke scheiding, verlies en onzekerheid. Ze worden door hun omgeving vaak buitengesloten en moeten helemaal alleen zorgen voor hun vaderloze kinderen,

terwijl ze ook nog eens in vreselijke armoede leven. Hun geloof wordt tot het uiterste op de proef gesteld. En toch zijn zij zelden het voorwerp van gebedscampagnes of mensenrechten-activiteiten. In een tijd dat vrouwenrechten een populair thema is, zijn hun noden nagenoeg onbekend of vergeten.

Vergeten vrouwen is een eerbetoon aan deze vrouwen. Het is het verhaal van twintig moedige en volhardende vrouwen en hun boodschap aan mannen en vrouwen in het Westen. Soms zijn hun namen en enige details van hun leven gewijzigd om hun veiligheid te waarborgen. Sommige verhalen hebben geen gelukkig einde. Maar elk ervan is waar gebeurd.

De vrouwen die u in dit boek zult ontmoeten, hebben een overweldigend verdriet gekend, maar dat is niet het enige wat zij hebben doorgemaakt. Veel van hen hebben slopende lichamelijke arbeid moeten verrichten. Soms zijn ze door hun omgeving uitgestoten. In sommige gevallen hebben hun kinderen zich tegen hen gekeerd. Ze zijn geestelijk aangevochten geweest door twijfel, angst en woede. De meesten van hen hebben ervoor gekozen om de pijn te aanvaarden en deze te gebruiken als een zegen voor anderen. Anderen zitten nog middenin de strijd. Sommigen gaan eraan onderdoor.

Eén hoofdstuk heb ik achterwege moeten laten, omdat tussen het moment van schrijven en het moment van publicatie de bewuste vrouw haar gezin heeft verlaten en bij een andere man is ingetrokken, terwijl haar man in de gevangenis zat. Om haar echtgenoot en haar gezin in bescherming te nemen, leek het me verstandiger dit verhaal niet op te nemen. Maar ik heb er nog steeds verdriet van en ik blijf bidden voor deze vrouw. Want zij is niet de enige.

De vrouwen van de Lijdende Kerk zijn geen supervrouwen. En hun echtgenoten zijn ook geen geestelijke supermannen. Sommigen lijken sterker dan anderen, maar ze hebben allemaal hun zwakke momenten. Sommigen houden stand onder grote druk. Anderen vallen ten prooi aan de verleiding.

Maar ik denk dat u tijdens het lezen zult ontdekken dat het verhaal van de Lijdende Kerk geen negatief verhaal is, zoals soms wordt gedacht. Het is vaak een verhaal van grote vreugde temidden van aanvechtingen, van onverklaarbare vrede middenin de pijn. Het gaat over perioden van verdriet maar ook over een vreugde die standhoudt, ondanks al het lijden.

Ik bid dat God dit boek zal gebruiken om het lijden van de vrouwen over wie ik schrijf te verlichten, doordat wij meer voor hen gaan bidden en op andere manieren naar hen omzien. Hun trouw en hun toewijding aan Christus zijn een voortdurende uitdaging voor mij. Ik hoop dat hun verhalen ook uw leven als christen zullen verrijken en verdiepen.

Azië

Een tragisch einde en een nieuw begin

K'Sup Nri

“Mijn omzwerping hebt Gij te boek gesteld, doe mijn tranen in uw kruik; zijn zij niet in uw boek?” (Psalm 56:9).

De lucht was helder en de zon scheen op die januaridag in 1973. Mijn zoontje Mark was net wakker geworden uit zijn middagslaapje en Marjan, zijn oudere zus, begon ongedurig te worden. “Ik denk dat jullie wel zin hebben in een lekkere wandeling,” zei ik tegen hen. En dus gingen we op stap.

Nog geen maand geleden hadden we als gezin ons boeltje gepakt, Nederland verlaten en waren we aangekomen in de prachtige stad Dalat, gelegen in het centrale hoogland van Vietnam. We waren uitgezonden door de CAMA-zending (Christian and Missionary Alliance) en onze eerste taak was het beheersen van de moeilijke Vietnamese toontaal. Johan was al met de taalstudie begonnen. Omdat Mark nog maar een maand oud was toen we aankwamen en ik hem borstvoeding gaf, werd ik nog niet toegelaten op de taalschool. Maar ik wilde dolgraag Vietnamees leren, dus was ik thuis begonnen met een privé-leraar. Ik probeerde het geleerde in praktijk te brengen wanneer ik maar de kans kreeg.

Die eerste weken in Vietnam waren heerlijk voor ons. Tijdens onze jaren op de bijbelschool in Engeland hadden Johan en ik samen met twaalf jongens in één huis gewoond. Daarna waren we bij onze ouders ingetrokken, terwijl we voorbereidingen troffen om overzee te gaan. Voor het eerst sinds we in 1970 waren getrouwd, hadden we hier in Vietnam een eigen huis. Het was als een droom die in vervulling ging.

We hadden bovendien geen mooiere plaats kunnen bedenken

om te wonen. Dalat is een schilderachtig, drukbezocht stadje in de bergen. Het had vroeger de Dalat School gehuisvest, waar kinderen van zendelingen uit heel Zuidoost-Azië woonden en onderwijs kregen. Toen vanwege de Vietnamoorlog de school was verplaatst naar Maleisië, was het voormalige schoolterrein, dat Villa Alliance werd genoemd, omgedoopt tot conferentieoord. Wij woonden in één van de vakantiehuisjes op het terrein. Het klimaat was heerlijk, veel koeler dan de smoorhete kustvlakten. En het uitzicht op het bergachtige landschap was adembenemend.

Toen ik die dag samen met de kinderen naar buiten ging, kwam er een groep vriendelijke buurtkinderen opduiken. Hun oudere zus paste op hen en mijn twee kleine, blonde kinderen trokken al gauw hun aandacht. Terwijl we over het terrein liepen, huppelden, kwebbelden en lachten ze er vrolijk op los, zoals alle kinderen overal ter wereld doen.

We waren weer op weg naar ons huis, toen een vrouw op ons af kwam gelopen. Het was de eerste keer dat ik K'Sup Nri ontmoette. Ik zal nooit vergeten hoe ze eruit zag. K'Sup Nri was lief en kinderlijk. Ze glimlachte verlegen en was erg vriendelijk. Haar schoonheid belichaamde veel van de eigenschappen die mij zo aantrokken tot haar volk.

Haar lange zwarte rok, die elegant om haar heupen gewikkeld was, gaf aan dat ze behoorde tot een van de vele etnische minderheden uit het Vietnamese hoogland. Hoe had ik op die zonnige middag ooit kunnen bedenken welke tragedie haar stond te wachten? K'Sup Nri voelde zich meteen aangetrokken tot mijn kinderen en we begonnen met elkaar te communiceren. Veel van de Vietnamese basisbegrippen moest ik nog leren, dus we moesten ons behelpen met gebaren. Maar ik hoefde niet veel woorden te kennen om te begrijpen dat ze in verwachting was van haar eerste kind en dat ze er heel opgewonden over was.

Later vertelden collega-zendelingen mij meer over haar. Zij en haar echtgenoot, "Dominee Dieu", behoorden tot de Stieng, een primitieve stam die in het dichte oerwoud woonde, temidden

van golvende rubberplantages ten noordwesten van Saigon, langs de Cambodjaanse grens. Ze kwamen uit het gebied rondom An Loc, de hoofdstad van die provincie. Hevige gevechten hadden hen en veel van hun stamgenoten op de vlucht gejaagd, en ze waren terechtgekomen in een vluchtelingenkamp op ongeveer een uur rijden van Dalat.

K'Sup Nri hielp Ralph en Lorraine Hauper, Wycliffe-zendingen die de Bijbel vertaalden in de Stieng-taal. Daarnaast werkte ze samen met haar man, de eerste, jonge voorganger van de pasbekeerde Stieng-christenen. God was met zijn Geest geweldig onder hen aan het werk. Elke week kwamen er mensen tot geloof. Dieu en K'Sup waren erg dankbaar dat de Heer hen gebruikte.

De leefomstandigheden in het vluchtelingenkamp waar het echtpaar woonde, waren verre van ideaal, vooral tijdens het regenseizoen. Wanneer de wegen door de moessons veranderden in plakkerige, rode modder, waren de rijen tenten alleen bereikbaar voor voertuigen met vierwielaandrijving. Gelukkig regende het niet altijd in het hoogland, en Johan en ik deden niets liever dan op zondagmorgen onze jeep vol laden en de dienst van de Stieng bijwonen. Dat we de rit moesten maken met twee kleine kinderen namen we voor lief. Hiervoor waren we naar Vietnam gekomen – om te zien hoe het evangelie het leven van mannen en vrouwen veranderde.

Ik zie dominee Dieu nog voor me, zoals hij op een zondagmorgen tot zijn knieën in het water stond, zijn gezicht glanzend in de warme zon. Na de dienst waren we in een lange rij het bos ingelopen om een doopplechtigheid bij te wonen. Dominee Dieu, die op dat moment de enige Stieng-voorganger was, doopte verscheidene nieuwe gelovigen. En K'Sup Nri was een toonbeeld van geluk, terwijl ze toekeek hoe haar echtgenoot de doop bediende. Haar prachtige glimlach straalde blijdschap en liefde uit naar hem en naar hun volk. Wij vonden het heerlijk om erbij te zijn. Met onze jeugdgroep in Nederland hadden we vaak

het lied “All over the world, the Spirit is moving” gezongen. Nu zagen we met onze eigen ogen hoe dit lied in vervulling ging.

Na de doopdienst genoten we van de levendige gesprekken en de kipkerriemaaltijd in de geïmproviseerde, legergroene vluchtelingentent waar de samenkomsten werden gehouden. Nieuwsgierige Vietnamezen verdrongen elkaar om die vreemd uitziende buitenlanders te onderzoeken. Het dikke blonde haar op Johans armen was een grote attractie, en het leek wel of iedereen even in het witte huidje van onze kinderen moest knijpen. Hoewel we het niet echt leuk vonden om een bezienswaardigheid te zijn, begrepen we dat het gewoon één van die unieke aspecten was van het leven in Vietnam. En wat we hier ervoeren, was de lange reis meer dan waard: de Heer was duidelijk aan het werk onder deze mensen. Konden we een betere motivatie krijgen om ons de komende week weer energiek op onze taalstudie te storten?

Weken later, toen we onze taalstudie hadden afgerond, kregen we een aanstelling in de kustplaats Quinhon. We bleven daar goede berichten ontvangen over de Stiang en over het machtige werk dat God in hun leven aan het doen was. Maar al gauw kwam er een belangrijke onderbreking, die onze aandacht aftrok van K'Sup Nri en dominee Dieu en van onze andere Vietnamese vrienden. We waren nog geen tweeënhalf jaar in Vietnam en we gingen steeds meer van dit volk houden. We deelden in hun geestelijke vreugde en verdriet. Maar nu werden we gedwongen de aandacht te richten op onze eigen hachelijke omstandigheden.

Een ongewenste onderbreking

De communistische machtsovername in 1975 verraste bijna alle westerse zendelingen in Vietnam. Terwijl wij als gezin een regionale conferentie bezochten in Danang, in het noordelijke deel van Zuid-Vietnam, deden de communisten plotseling een

inval vanuit het noorden – een campagne die hun troepen uiteindelijk naar de overwinning zou leiden.

Eerst vernamen we dat vijf CAMA-zendingen, samen met een echtpaar van Wycliffe Bijbelvertalers en hun dochter, die in de hooggelegen stad Banmethuot werkten, gevangen waren genomen. Na een paar dagen kon men geen radiocontact meer met hen maken.²

Vervolgens hoorden we – en dat was voor ons nog onheilspellender – dat onze woonplaats Quinhon allesbehalve veilig was. Na haastig overleg besloten we dat Johan alleen terug zou gaan om een paar van onze bezittingen op te halen en de huur en de huishoudelijke hulp te betalen. Daarna zou hij weer terugkomen. De kinderen en ik zouden in Danang achterblijven.

Terwijl Johan in Quinhon was, verslechterde de situatie in Vietnam met de minuut. Hij kreeg te horen dat het onmogelijk was om naar ons, in Danang, terug te gaan. Hij zat zelfs enige tijd vast in Quinhon. Na een aantal spannende uren werd hij gered door een piloot van Air America, die hem naar Saigon vloog.

Ondertussen verbleef ik met Marjan en Mark in Danang. Terwijl ik wachtte op een bericht over Johan, kwamen twee leiders van de CAMA-zending uit de Verenigde Staten in Saigon aan. Zij droegen alle CAMA-zendingen op om te evacueren naar Saigon. Tijdens het TET-offensief³ van 1968 waren zes van onze zendingen in Banmethuot vermoord.⁴ Onze organisatie wilde niet nóg meer mensenlevens op het spel zetten.

Hoe moest ik ooit met de kinderen in Saigon komen? Danang zat vol vluchtelingen en iedereen wilde dezelfde kant uit. Ik maakte

2. James en Marti Hefley hebben het verhaal over deze zendingen beschreven in hun boek *Prisoners of Hope*, uitgegeven door Christian Publ. Inc., Harrisburg PA.

3. Het TET-offensief vond plaats tijdens het Vietnamese Nieuwjaar (TET) in februari 1968. Het Noord-Vietnamese leger startte tijdens TET een groot offensief tegen Zuid-Vietnam, waarbij duizenden soldaten en burgers de dood vonden.

4. *By Life and by Death*, door James C. Hefley (Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House), beschrijft het verhaal van de christelijke zendingsmartelaren in Vietnam.